

Trollsländor i Skåne 2009-2014

Dags för vinterflickslända?

Efter en lång och kall vinter känns det skönt att kunna värma sig med tanken på att det faktiskt nu är fullt möjligt att se årets första vinterflicksländor på vingarna! Läs mer om vinterflickslända i Skåne och annat smått och gott som kan intressera och beröra alla i projektet i årets första nyhetsbrev.

Vår första aktivitet för året är kickoffen den 9 maj - glöm inte anmäla dig till den! Det blir fika, föredrag, mingel, bilder från året, aktuell info, god stämning, etc. Du hittar som vanligt allt om detta på vår hemsida www.trollslandor.se.

Varmt välkomna till allt som sker i projektets regi under 2010 hälsar projektledningen

Magnus Billqvist

Linda Birkedal

Linda Strand

Kommande aktiviteter

Se vårt kalendarium på hemsidan för allt som planeras under året. Senaste nytt är att ännu en studiecirkel är klar, vilket innebär att tre stycken går under 2010. Lund, Malmö och Kristianstad utgör de tre lyckliga orterna. För att kunna starta ännu fler behöver vi cirkelledare. Är du intresserad av att ställa upp som detta är du varmt välkommen att höra av dig till oss i projektledningen.

En annan nyhet är att vi nu vet vilken ruta vi kommer att besöka under de tre exkursionerna. Norrli heter den, och ligger alldeles söder om Degeberga. Vi tycker rutan ser spännande ut, bland annat finns där flera rinnande vatten vilket i stort sett saknats under föregående exkursioner. Samlingsplats med mera meddelas i god tid de som anmäler sig.

Nya flygtider

Listan över flygtider för de skånska arterna är uppdaterad med uppgifterna för 2009. Du hittar listan som pdf-fil på hemsidan under rubriken "Material m m".

Eftertraktade rutor släppta

Nu finns på grund av att folk flyttat m m några av de mest efterfrågade rutorna tillgängliga igen för huggade inventerare. Det gäller inte minst flera rutor på Kullen, Lommas f d lergravar samt en i Häckeberga. Kontakta Magnus om du vill boka någon av dessa.

Årsrapport för 2009

Vi arbetar efter bästa förmåga med att sammanställa en ganska matig rapport av det första året. Totalt har det hittills inkommit över 3 200 obsar så vi har en del att jobba på. När rapporten är klar kommer den att skickas ut till er alla som pdf-fil. Tills vidare kommer här en kort summering av 2009, med brasklappen att all granskning av rapporterna ännu ej är genomförd.

Antal arter

48 arter har rapporterats under 2009 i Skåne, vilket är ungefär vad vi räknat med. Två arter vi tror finns i landskapet men som inte rapporterats under året är

När ses den första vandrande ängstrollsländan *Sympetrum fonscolombii* i projektet? (Hona i Bulgarien 2009, foto magnus billqvist)

griptångsflickslända *Coenagrion armatum* och **bred kärrtrollslända** *Leucorrhinia caudalis*. Se mer om just dessa två arter längre ner.

En tredje art som enligt litteraturen åtminstone ska ha funnits i Skåne är **fjällmosaikslända** *Aeshna caerulea*. Denna har dock aldrig observerats i vare sig Halland eller Blekinge och som närmast i norra delarna av Småland. Inga dokumenterade (med foto el motsv) fynd av arten finns dock rapporterade på Artportalen från någon av dessa landskap. Men vi uppmanar alla med rutor i norra Skåne att även tänka på denna art under inventeringen. Närmast förväxlas den rimligen med **höstmosaikslända** *A. mixta* som nu är allmänt förekommande i hela Skåne och som är den enda övriga mindre mosaiksländan som flyger under juli-augusti.

På bonussidan hittades å andra sidan en population av **spetsfläckad trollslända** *Libellula fulva* för första gången på över 70 år. Mer även om denna art längre ned.

Det finns också flera arter som aldrig eller mycket sällan rapporterats i landet men som vi förväntar oss ska göra så. Troligen kommer åtminstone några av dessa att nå Skåne under projektperioden. Närmast står möjligen **vandrande ängstrollslända** *Sympetrum fonscolombii*, som sedan en tid finns med en population så nära som alldeles söder om Köpenhamn. Vi hoppas få anledning att återkomma om dessa arter.

De mest rapporterade arterna

De fem mest rapporterade arterna var ganska väntat **sjöflickslända** *Enallagma cyathigerum* och **större kustflickslända** *Ischnura elegans* (244 rapporter vardera), **fyrfläckad trollslända** *Libellula quadrimaculata* (213), **ljus lyrflickslända** *Coenagrion puella* (202) samt **mörk lyrflickslända** *C. pulchellum* (200).

Detta överensstämmer väl med de arter som rapporterats från flest rutor, även om ordningen är lite omkastad: fyrfläckad trollslända *Libellula quadrimaculata* (80 rutor), mörk lyrflickslända *Coenagrion pulchellum* (76), sjöflickslända *Enallagma cyathigerum* (70), större kustflickslända *Ischnura elegans* (68) samt ljus lyrflickslända *Coenagrion puella* (66).

De minst rapporterade arterna

Om de minst rapporterade arterna är det värt att gå lite mer på djupet om. **Mindre glanstrollslända*** *Somatochlora arctica* (1 rapport från en ruta) har i Artportalen sedan tidigare endast ett dokumenterat skåniskt fynd. Årets obs är från samma plats, nämligen Traneröds mosse. Arten bör dock finnas i fler lämpliga miljöer i åtminstone norra Skåne.

Grön mosaikslända* *Aeshna viridis* (2 rapporter/1 ruta) har under året endast rapporterats två gånger – båda från samma gamla klassiska lokal vid Ugg-larps mosse, där även många fler eftersökt den utan resultat. Eftersom arten utgör en av EU-arterna är vi extra måna om att få in rapporter om förekomster i Skåne. Därför får den som bokar en ruta där vi vet att "värdväxten" vattenaloe *Stratiotes aloides* finns, en särskild karta med dess förekomst samt ett följebrev. Ännu har detta inte gett något resultat men vi har ju också fler år på oss.

En sak som kan vara intressant att veta är, att **kilfläcksländan** *Aeshna isoceles* på många håll på kontinenten och på de brittiska öarna, är en följeart till *viridis*. I Storbritannien finns *isoceles* endast på lokaler med vattenaloe – liksom *viridis* alltså. Vi vet inte hur mycket detta stämmer på svenska förhållanden, men kanske är det bra att veta detta så kan man hålla särskild utkik efter grön mosaikslända om man hittar kilfläckslända.

Årets och projektets hittills roligaste fynd var (åter)upptäckten av en population **spetsfläckad trollslända*** *Libellula fulva* (5/2), upp- och nedströms Stockamöllan. Inte alls oväntat att den skulle hittas i Skåne, men vi förväntade oss den kanske närmare Blekingegränsen där den finns i flera vattensystem. Å

andra sidan fanns den just vid Stockamöllan för ca 75 år sedan. Sandhall skrev 1994 (*Skånes Natur* 94:87) att den "Troligen fångades senast för ca 50 år sedan vid Rönne å invid Stockamöllan men syns i dag inte alls där. Övergödningen av Ringsjön har väl bidragit till att den dött ut". Efter att ha minskat och helt försvunnit i andra delar av Europa har arten återkommit ganska starkt på senare år. Orsaken är okänd, men det spekuleras i att bättre vattenkvalitet kan ligga bakom.

Vinterflickslända* *Sympecma fusca* (5/4) har rapporterats klart mindre än förväntat. Dessutom är endast ett av dem i nuläget vederbörligt dokumenterat. Det finns flera skäl till att arten inte hittats i den utsträckning som man kunde ha förväntat sig. Det första är förstås helt enkelt att den kanske inte är vanligare. En annan att den inte uppmärksammas eftersom den delvis har helt annan flygtid. En tredje kan bero på att vinterflicksländan, som har en tydligt utpräglad sydostlig utbredning, finns mest i delar av Skåne som ännu ej besökts. Väldigt få rutor i östra Skåne har nämligen bokats.

Tväfläckad trollslända* *Epithea bimaculata* (5/5) är en art som kan vara vanligare än rapporterna visar. Detta för att den till mycket stor del flyger ute över öppet vatten och kan vara svår att lokalisera. De kommande åren får väl visa om vi har rätt. Ett tips är att åka ut med kanot eller båt.

Av de minst rapporterade arterna är det en som verkligen sticker ut: **stenflodtrollslända** *Onychogomphus forcipatus* (5/5). Stenflodtrollsländan kan dock användas som ett bra exempel på arter som vi har anledning att tro har underrapporterats. Skälen till detta är flera: en del andra arter som även de har rapporterats relativt lite, t ex **myrtrollslända** *Leucorrhinia*

dubia (17 rapporter från 9 rutor) flyger ganska tidigt, så tidigt att många som bokade rutor helt enkelt inte hann besöka desamma. Arten är också svårbestämbar och kan vara mycket svår att skilja från **nordisk kärrtrollslända** *L. rubicunda*. Att stenflodtrollslända och **kungstrollslända** *Cordulegaster boltonii* rapporterades så lite (7/6) kan bero på att det fortfarande är relativt få rutor bokade i de mer skogs- och vattendragsrika byggena.

Starr- och gungflymosaikslända* *Aeshna juncea/A. subarctica* är inte bara svåra att skilja på utan tenderar också att vara ytterst svårångade, vilket många kan vittna om. Båda dessa arter bör vara betydligt mer förekommande än de rapporterades göra under 2009 (9/8 resp. 6/4). Detta lyser också igenom då tips på att skilja de stora arterna är något många önskat sig mer av under våra kurser och exkursioner.

Hur vi ska förklara de ytterst få rapporterna av **kraftig smaragdflickslända** *Lestes dryas* vet vi däremot inte. Arten är endast rapporterad sex gånger från sex olika platser och samtliga dessa rapporter omfattar endast 1-2 individer. Detta är överraskande för arten anses inte vara ovanlig. Det vi inte kan säga idag är om den verkligen är så ovanlig, om den förbisetts i mängden av den närstående släktingen **allmän smaragdflickslända** *L. sponsa* eller om den kanske drabbades hårt av väderläget (se nedan under griptångsflickslända). Vi får se om vi får svar på denna fråga under 2010.

Arter som helt saknas

Två arter som helt saknas under året var som vi redan nämnt griptångsflickslända *Coenagrion armatum* och bred kärrtrollslända *Leucorrhinia caudalis*.

Vänster: Samtliga rapporter av vinterflickslända *Sympecma fusca* i Skåne 1900-2010. Några av dessa är dessutom inte dokumenterade, men är den verkligen så här sällsynt? De närmaste åren får utvisa om detta stämmer eller ej. **Höger:** Nytt för 2010 är att det INTE krävs dokumentation för mindre smaragdflickslända *Lestes virens* (bilden, foto magnus billqvist). Men i stället vill vi ha det för kraftig smaragdflickslända *L. dryas*.

Griptångsflickslända*

Väldigt få fynd finns inrapporterade i Skåne sedan tidigare av denna art som gått starkt tillbaka på kontinenten. Griptångflicksländan är sällsynt men vi hoppas den inte är fullt så ovanlig som frånvaron av rapporter tycks visa. Arten har en mycket kort flygperiod och lever till stor del över vatten, där den gärna uppehåller sig i bestånd av starr, sjöfräken och vass och kan av den anledningen vara svår att lokalisera.

En annan anledning som kan ligga till grund för att arten rapporteras så sällan är den tidiga och mycket koncentrerade flygperioden. Sandhall har tidigare (*Trollsländor i Europa, 2:a upplagan, 2000*) påpekat hur enkelt det kan vara att förbise griptångflickslända då den vissa år endast flyger under en så kort period som två veckor. Det innebär att den lämnar vattnet

mosaikslända *Aeshna grandis*. Årets första individer rapporterades 30 maj. Sen kom kylan. Nästa individer sågs sedan inte förrän 24 juni, nästan en månad senare!

Hur ett extremt väderbakslag påverkar en art som *armatum* som uteslutande flyger då kan man endast spekulera om. Kanske kan bättre väder och ett mer riktat sök efter arten i lämplig miljö och under rätt tid ge resultat under våren 2010.

Bred kärrtrollslända*

Bred kärrtrollslända är en aning speciell då den endast finns i fiskrika vatten (*Sahlén, muntligen 2008*). De flesta andra arter är känsliga för predation från fisk och undviker därför sådana vatten. Men caudalis-larven är väldigt taggig och därmed särskilt anpassad för att klara detta. Med andra ord kan arten åtmins-

Vänster: Finns fjällmosaikslända *Aeshna caerulea* i Skåne? Litteraturen hävdar det men ännu har vårt projekt inte hittat någon. Finns den här bör det vara i de mest nordliga delarna av landskapet (*hane, foto från jämtland av magnus billqvist*). **Höger:** Svart ängstrollslända *Sympetrum danae* är däremot en vanlig art som förvisso har en del krav på sin livsmiljö men rapporteras under senare delen av sin flygtid långt ifrån de vatten i skogsdominerade delar där de fortplantar sig (*hane, foto magnus billqvist*).

mycket koncentrerat, kanske nästan hela populationen under någon eller några dygn. En art med den strategin är förstås extra känslig för dåligt väder och 2009 hade vi under början till mitten av juni de kallaste junitemperaturerna sedan 1895, dessutom i kombination med stark vind. På sina håll i Götaland var det till och med frost. Det extrema vädret gjorde att många arter helt eller nästan helt uteblev under den här perioden.

För att bara ta ett tydligt exempel kan vi ta brun

tone i teorin finnas i vatten där det finns ganska få andra arter trollsländor. I andra delar av landet ser man den ofta i skogstjärnar med näckrosor.

Denna art är en av de av oss mest önskade arterna att hitta under projektet. Det finns nämligen inga om helst rapporter någonsin inlagda från Skåne, men den har åtminstone funnits här tidigare. Som närmast finns den i alla våra grannlandskap och vår förhoppning är därför, att bred kärrtrollslända hittas i norra eller nordöstra Skåne under 2010.

Inventeringen i Skåne sker ideellt, dock har ekonomiskt stöd för projektledning, resor, kurser och inrapportering av data, erhållits av Region Skåne, Länsstyrelsen i Skåne, Naturskyddsföreningen i Skåne, Lunds Naturskyddsförening och Studieförbundet Skåne-Blekinge. Medel har också sökts från samtliga skånska kommuner vilket lett till att kommunerna i Eslöv, Kävlinge, Landskrona, Lomma, Lund, Trelleborg, Vellinge och Ystad bidrar.

